

EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDS DIREKTIV 2002/91/EF

2006/EØS/58/10

av 16. desember 2002

om bygningers energiytelse(*)

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 175 nr. 1,

under henvisning til forslag fra Kommisjonen⁽¹⁾,

under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité⁽²⁾,

under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen⁽³⁾,

etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251⁽⁴⁾ og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) I henhold til traktatens artikkel 6 skal miljøvernkrav integreres i utformingen og gjennomføringen av Fellesskapets politikk og tiltak.
- 2) Naturressursene, som i henhold til traktatens artikkel 174 skal utnyttes forsiktig og fornuftig, omfatter oljeprodukter, naturgass og fast brensel, som er viktige energikilder, men også de viktigste kildene til utslipp av karbondioksid.
- 3) Økt energieffektivitet utgjør en viktig del av den pakken av politikk og tiltak som er nødvendige for å oppfylle Kyoto-protokollen, og bør inngå i enhver politikkpakke med sikte på å oppfylle ytterligere forpliktelser.
- 4) Styring av energietterspørselen er et viktig verktøy for Fellesskapet for å påvirke det globale energimarkedet og dermed forsyningssikkerheten på mellomlang og lang sikt.
- 5) I sine konklusjoner av 30. mai 2000 og av 5. desember 2000 godkjente Rådet Kommisjonens handlingsplan for energieffektivitet og anmodet om særskilte tiltak i byggesektoren.
- 6) Bolig- og tjenestesektorene, som hovedsakelig består av bygninger, står for mer enn 40 % av Fellesskapets sluttforbruk av energi og vokser fortsatt, en utvikling som vil øke sektorens energiforbruk og dermed også dens utslipp av karbondioksid.

- 7) Rådskonklusjonen 93/76/EØF av 13. september 1993 om begrensnings- og utslipp av karbondioksid ved bedring av energieffektiviteten (SAVE)⁽⁵⁾, som krever at medlemsstatene utvikler, gjennomfører og rapporterer om programmer på området energieffektivitet i byggesektoren, begynner nå å vise vesentlige positive resultater. Det er likevel i tillegg behov for en rettsakt som gjør det mulig å fastsette mer konkrete tiltak med sikte på å utnytte de store mulighetene for energiøkonomisering og redusere de store forskjellene mellom medlemsstatenes resultater i denne sektoren.
- 8) I henhold til rådskonklusjonen 89/106/EØF av 21. desember 1988 om tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter om byggevarer⁽⁶⁾ kreves det at byggverk og tilhørende varme-, kjøle- og ventilasjonsanlegg skal utformes og oppføres på en slik måte at det å bruke dem krever lite energi, idet det tas hensyn til de lokale klimatiske forhold og til beboernes komfort.
- 9) I forbindelse med tiltak for å forbedre bygningers energiytelse ytterligere, bør det tas hensyn til klimatiske og lokale forhold samt innneklima og kostnadseffektivitet. Tiltakene bør ikke være i strid med andre grunnleggende krav til bygninger som tilgjengelighet, sikkerhet og bygningens planlagte bruksformål.
- 10) En bygnings energiytelse skal beregnes på grunnlag av en metode som kan differensieres på regionalt plan, og som i tillegg til varmeisolasjon omfatter andre faktorer som spiller en stadig viktigere rolle, for eksempel varme- og klimaanlegg, bruk av fornybare energikilder og bygningens utforming. En felles tilnærming til denne prosessen, ved kvalifiserte og/eller godkjente sakkynndige hvis uavhengighet skal sikres på grunnlag av objektive kriterier, vil bidra til like vilkår med hensyn til medlemsstatenes innsats for energiøkonomisering i byggesektoren og gi bedre innsyn for potensielle eiere eller brukere med hensyn til energiytelse på Fellesskapets eiendomsmarked.
- 11) Kommisjonen vil videreutvikle standarder som EN 832 og prEN 13790, også med hensyn til klimaanlegg og belysning.

(*) Denne fellesskapsrettsakten, kunngjort i EFT L 1 av 4.1.2003, s. 65, er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 37/2004 av 23. april 2004 om endring av EØS-avtalens vedlegg IV (Energi), se EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende* nr. 43 av 26.8.2004, s. 5.

⁽¹⁾ EFT C 213 E av 31.7.2001, s. 266 og EFT C 203 E av 27.8.2002, s. 69.

⁽²⁾ EFT C 36 av 8.2.2002, s. 20.

⁽³⁾ EFT C 107 av 3.5.2002, s. 76.

⁽⁴⁾ Europaparlamentsuttalelse av 6. februar 2002 (ennå ikke offentliggjort i EFT), Rådets felles holdning av 7. juni 2002 (EFT C 197 av 20.8.2002, s. 6) og europaparlamentsbeslutning av 10. oktober 2002 (ennå ikke offentliggjort i EFT).

⁽⁵⁾ EFT L 237 av 22.9.1993, s. 28.

⁽⁶⁾ EFT L 40 av 11.2.1989, s. 12. Direktivet sist endret ved direktiv 93/68/EØF (EFT L 220 av 30.8.1993, s.1).

- 12) Bygninger påvirker energiforbruket på lang sikt, og nye bygninger bør derfor oppfylle minstekrav til energiytelse som er tilpasset det lokale klima. Beste praksis bør i denne forbindelse være basert på den best mulige utnyttelse av faktorer som fører til en forbedring av energiytelsen. Fordi mulighetene for å anvende alternative energiforsyningssystemer vanligvis ikke undersøkes fullt ut, bør de tekniske, miljømessige og økonomiske mulighetene for alternative energiforsyningssystemer vurderes; dette kan gjøres én gang, av medlemsstaten, gjennom en undersøkelse som resulterer i en liste over energiøkonomiseringstiltak, beregnet på gjennomsnittlige lokale markedsvilkår, som oppfyller kriteriene for kostnadseffektivitet. Før byggingen igangsettes, kan det kreves særskilte undersøkelser dersom tiltaket eller tiltakene anses som gjennomførbare.
- 13) Større rehabiliteringer av eksisterende bygninger over en viss størrelse bør anses som en mulighet til å treffe kostnadseffektive tiltak for å oppnå en forbedring av energiytelsen. Med større rehabilitering menes prosjekter der de samlede kostnadene for rehabilitering av bygningsskall og/eller energiinstallasjoner som varmeanlegg, varmtvannsforsyning, klimaanlegg, ventilasjon og belysning overstiger 25 % av bygningens verdi, ikke medregnet verdien av tomten bygningen står på, eller der mer enn 25 % av bygningsskallet rehabiliteres.
- 14) En forbedring av den samlede energiytelsen i en eksisterende bygning innebærer imidlertid ikke nødvendigvis en total rehabilitering av bygningen, men kan være begrenset til de delene som er av størst betydning for bygningens energiytelse, og som er kostnadseffektive.
- 15) Kravene som stilles ved rehabilitering av eksisterende bygninger bør ikke være uforenlige med bygningens tilskattede funksjon, kvalitet eller karakter. Gjennom akkumulert energiøkonomisering bør det være mulig å tjene inn igjen tilleggskostnadene knyttet til slik rehabilitering innenfor et rimelig tidsrom sett i forhold til den forventede tekniske levetiden.
- 16) Sertifiseringsprosessen kan støttes gjennom programmer for å fremme lik tilgang til forbedring av energiytelsen, den kan bygge på avtaler mellom de berørte parters organisasjoner og et organ utpekt av medlemsstatene, eller den kan foretas av energitjenesteytende selskaper som samtykker i å forplikte seg til å foreta de nærmere angitte investeringene. Ordningene som innføres, bør overvåkes og følges opp av medlemsstatene, som også bør fremme bruken av stimuleringsordninger. Så langt det er mulig, bør sertifikatet beskrive bygningens faktiske situasjon når det gjelder energiytelse, og det bør kunne revideres i samsvar med denne. Bygninger som brukes av offentlige myndigheter og bygninger som ofte oppsøkes av allmennheten, bør tjene som mønster når det gjelder miljø- og energihensyn, og bør derfor underkastes energisertifisering med jevne mellomrom. Spredning av disse opplysningene om energiytelse til allmennheten bør styrkes ved at energisertifikatene plasseres på steder der de er lette å se. I tillegg burde visning av offisielt anbefalte innnetemperaturer sammen med faktisk målt temperatur kunne motvirke feil bruk av varme-, klima- og ventilasjonsanlegg. Dette burde bidra til at unødige energibruk unngås og at det sikres et behagelig innneklima (varmekomfort) i forhold til utetemperaturen.
- 17) Medlemsstatene kan også anvende andre midler eller tiltak enn de som er nevnt i dette direktiv for å oppmuntre til forbedring av energiytelsen. Medlemsstatene bør oppmuntre til god energiforvaltning, idet det tas hensyn til bygningenes bruksintensitet.
- 18) I de seneste år har antall klimaanlegg økt i søreuropeiske stater. Dette skaper store problemer på tidspunkter med høy belastning, øker prisen på elektrisitet og forstyrrer energibalansen i disse statene. Strategier som fører til bedre varmeytelse i bygninger om sommeren bør prioriteres. Derfor bør passiv kjøleteknikk videreutvikles, særlig teknikk som forbedrer innneklimaet og mikroklimaet rundt bygninger.
- 19) Regelmessig vedlikehold av kjeler og klimaanlegg utført av kvalifiserte personer bidrar til at anleggene hele tiden er riktig innstilt i samsvar med produktspesifikasjonen, og sikrer derved den best mulige ytelse ut fra miljø-, sikkerhets- og energihensyn. Hver gang utskifting kan være aktuelt med tanke på kostnadseffektivitet, er det hensiktsmessig å foreta en uavhengig vurdering av hele varmeanlegget.
- 20) Fakturering av beboerne for utgiftene til oppvarming, klimaanlegg og varmt vann på grunnlag av faktisk forbruk vil kunne bidra til energiøkonomisering i boligsektoren. Beboerne bør kunne regulere sitt eget forbruk av varme og varmt vann, i den grad slike tiltak er kostnadseffektive.
- 21) I samsvar med nærhetsprinsippet og forholdsmessig hetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5 bør alminnelige prinsipper og mål for en ordning med krav til energiytelse fastsettes på fellesskapsplan, men de nærmere reglene for gjennomføringen bør overlates til medlemsstatene, slik at hver medlemsstat kan velge den beste ordningen ut fra sin særlige situasjon. Dette direktiv er begrenset til det minimum som er nødvendig for å nå disse målene, og går ikke lenger enn det som er nødvendig for dette formål.

- 22) Det bør være mulighet for hurtig å kunne tilpasse beregningsmetoden og for at medlemsstatene med jevne mellomrom gjennomgår minstekravene til bygningers energiytelse på bakgrunn av den tekniske utvikling, blant annet når det gjelder konstruksjonsmaterialets isolasjonsegenskaper (eller -kvalitet), og av utviklingen innen standardisering.
- 23) De tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av dette direktiv, bør vedtas i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er tillagt Kommisjonen⁽¹⁾.

VEDTATT DETTE DIREKTIV:

Artikkel 1

Formål

Formålet med dette direktiv er å fremme en forbedring av energiytelsen i bygninger i Fellesskapet, idet det tas hensyn til uteklima og lokale forhold samt krav til inneklima og kostnadseffektivitet.

I dette direktiv fastsettes krav med hensyn til:

- den generelle rammen for en metode for beregning av den integrerte energiytelsen i bygninger,
- anvendelsen av minstekrav til energiytelsen i nye bygninger,
- anvendelsen av minstekrav til energiytelsen i eksisterende store bygninger som skal gjennomgå en større rehabilitering,
- energiserertifisering av bygninger, og
- regelmessig kontroll av kjeler og klimaanlegg i bygninger samt en vurdering av varmeanlegg med mer enn 15 år gamle kjeler.

Artikkel 2

Definisjoner

I dette direktiv menes med:

- «bygning»: en konstruksjon med tak og vegger der det brukes energi for å påvirke inneklimate; en bygning kan bety hele bygningen eller deler av den, utformet eller endret for separat bruk,
- «en bygnings energiytelse»: den mengde energi som faktisk forbrukes eller beregnes forbrukt for å dekke de ulike behov knyttet til en standardisert bruk av bygningen, som blant annet kan omfatte oppvarming, varmtvann, kjøling, ventilasjon og belysning. Denne mengden skal gjenspeiles i en eller flere tallindikatorer der det ved beregningen er tatt hensyn til isolasjon, tekniske egenskaper og installasjonsegenskaper, utforming og plassering i forhold til klimaaspekter, solesponering og innvirkning fra tilstøtende konstruksjoner, egen energiproduksjon og andre faktorer, herunder inneklimate, som påvirker energibehovet,

- «energiserifikat for en bygning»: et sertifikat godkjent av medlemsstaten eller en juridisk person utpekt av den, som viser en bygnings energiytelse beregnet etter en metode basert på den generelle rammen fastsatt i vedlegget,
- «kraftvarme» (CHP): samtidig omdanning av primærbrensel til mekanisk eller elektrisk energi og termisk energi i samsvar med visse kvalitetskriterier for energieffektivitet,
- «klimaanlegg»: en kombinasjon av alle komponenter som kreves for å oppnå en form for luftbehandling der temperaturen reguleres eller kan senkes, eventuelt i kombinasjon med regulering av ventilasjon, luftfuktighet og luftrenhet,
- «kjel»: et samlet kjel/brenner-anlegg som er beregnet på å overføre varme som frigjøres ved forbrenning, til vann,
- «nominell nytteeffekt (uttrykt i kW)»: største varmeeffekt, fastsatt og garantert av produsenten, som kan leveres ved kontinuerlig drift, samtidig som den driftsvirkningsgrad produsenten har oppgitt, overholdes,
- «varmepumpe»: en innretning eller et anlegg som trekker ut varme fra luft, vann eller jord ved lav temperatur og leverer varmen til bygningen.

Artikkel 3

Vedtakelse av en metode

Medlemsstatene skal anvende en metode, på nasjonalt eller regionalt plan, for beregning av bygningers energiytelse på grunnlag av den generelle rammen fastsatt i vedlegget. Del 1 og 2 av denne rammen skal tilpasses til den tekniske utvikling etter framgangsmåten nevnt i artikkel 14 nr. 2, idet det tas hensyn til standarder som får anvendelse i medlemsstatens lovgivning.

Denne metoden skal fastsettes på nasjonalt eller regionalt plan.

En bygnings energiytelse skal uttrykkes på en klar måte, og kan omfatte en indikator for CO₂-utslipp.

Artikkel 4

Fastsettelse av krav til energiytelse

- Medlemsstatene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at det fastsettes minstekrav til energiytelse for bygninger på grunnlag av metoden nevnt i artikkel 3. Når medlemsstatene fastsetter disse kravene, kan de skille mellom nye og eksisterende bygninger og forskjellige kategorier av bygninger. Kravene skal ta hensyn til alminnelige inneklimateforhold for å unngå mulige negative virkninger som utilstrekkelig ventilasjon, samt lokale forhold og bygningens alder og tilsiktede bruk. Kravene skal gjennomgås med jevne mellomrom, som ikke bør overstige fem år og om nødvendig ajourføres for å gjenspeile den tekniske utvikling i byggesektoren.

(1) EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.

2. Kravene til energiytelse skal anvendes i samsvar med artikkel 5 og 6.

3. Medlemsstatene kan vedta ikke å fastsette eller anvende kravene nevnt i nr. 1 for følgende kategorier av bygninger:

- bygninger og monumenter som er offisielt vernet som del av et fredet miljø eller på grunn av sin særlige arkitektoniske eller historiske verdi, der overholdelse av kravene ville endre deres karakter eller utseende på en uakseptabel måte,
- bygninger som brukes til gudstjeneste og annen religiøs virksomhet,
- midlertidige boliger som det er planlagt å bruke i to år eller mindre, industrianlegg, verksteder og landbruksbygninger med lavt energibehov som ikke brukes til boligformål, og landbruksbygninger som ikke brukes til boligformål og som brukes av en sektor som omfattes av en nasjonal sektoravtale om energiytelse,
- bygninger som brukes til boligformål og som det er planlagt å bruke i mindre enn fire måneder per år,
- frittstående bygninger med et samlet bruksareal på mindre enn 50 m².

Artikkel 5

Nye bygninger

Medlemsstatene skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre at nye bygninger oppfyller minstekravene til energiytelse nevnt i artikkel 4.

For nye bygninger med et samlet bruksareal på mer enn 1 000 m² skal medlemsstatene sikre at den tekniske, miljømessige og økonomiske gjennomførbarheten av alternative systemer som

- desentraliserte energiforsyningssystemer basert på fornybar energi,
- kraftvarme,
- fjernvarme- eller nærvarmeanlegg for oppvarming eller kjøling, dersom det er tilgjengelig,
- varmepumper, under visse forutsetninger,

vurderes og tas i betraktning før byggingen igangsettes.

Artikkel 6

Eksisterende bygninger

Medlemsstatene skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at det når bygninger med et samlet bruksareal på mer enn 1 000 m² gjennomgår en større rehabilitering, foretas en oppgradering av energiytelsen for å oppfylle minstekravene i den grad det er teknisk, funksjonelt og økonomisk gjennomførbart. Medlemsstatene skal beregne disse minstekravene til energiytelse på grunnlag av energiytelseskraft fastsatt for bygninger i samsvar med artikkel 4. Kravene kan fastsettes enten for hele den rehabiliterte bygningen eller for de rehabiliterte systemene eller komponentene når disse inngår

i en rehabilitering som skal utføres i løpet av et begrenset tidsrom, med det ovennevnte mål å forbedre bygningens samlede energiytelse.

Artikkel 7

Energisertifikat

1. Medlemsstatene skal sikre at det når bygninger oppføres, selges eller leies ut, framlegges et energisertifikat for eieren eller av eieren for den mulige kjøper eller leietaker, alt etter omstendighetene. Sertifikatet skal ikke være gyldig i mer enn ti år.

Sertifisering av leiligheter eller enheter beregnet på separat bruk i boligkomplekser kan være basert på:

- en felles sertifisering av hele bygningen for boligkomplekser med felles varmeanlegg, eller
- en vurdering av en annen representativ leilighet i samme boligkompleks.

Medlemsstatene kan unnta kategoriene nevnt i artikkel 4 nr. 3 fra virkeområdet for dette nummer.

2. Energisertifikatet for en bygning skal omfatte referanseverdier som lovpliktige standarder og standardverdier for referansemåling, for å gi forbrukerne mulighet til å sammenligne og vurdere bygningens energiytelse. Med sertifikatet skal det følge anbefalinger for en kostnadseffektiv forbedring av energiytelsen.

Formålet med sertifikatene skal bare være å gi opplysninger, og hvilke virkninger disse sertifikatene skal ha i forbindelse med rettergang eller på andre måter, skal avgjøres i samsvar med nasjonale regler.

3. Medlemsstatene skal treffe tiltak for å sikre at det for bygninger med et samlet bruksareal på mer enn 1 000 m² som brukes av offentlige myndigheter eller institusjoner som tilbyr offentlige tjenester til et stort antall personer, og som derfor ofte oppsøkes av disse personene, plasseres et energisertifikat som ikke er eldre enn ti år, på en framtrødende plass der det er godt synlig for allmennheten.

Intervall for anbefalt og aktuell innetemperatur og, der det er hensiktsmessig, andre relevante klimafaktorer, kan også vises tydelig.

Artikkel 8

Kontroll av kjeler

For å redusere energiforbruket og begrense utslippene av karbondioksid skal medlemsstatene enten

- a) treffe de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre regelmessig kontroll av kjeler som oppvarmes med ikke-fornybart flytende eller fast brensel med en nominell nytteeffekt på 20 kW til 100 kW. Slike kontroller kan også gjennomføres for kjeler som bruker andre typer brensel.

Kjeler med en nominell nytteeffekt på mer enn 100 kW skal kontrolleres minst hvert annet år. For gasskjeler kan dette tidsrommet utvides til fire år.

For varmeanlegg med kjeler som er eldre enn 15 år og har en nominell nytteeffekt på mer enn 20 kW, skal medlemsstatene treffe de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre en engangskontroll av hele varmeanlegget. På grunnlag av denne kontrollen, som skal omfatte en vurdering av kjelens effektivitet og dimensjonering i forhold til bygningens oppvarmingsbehov, skal de sakkyndige gi brukerne råd om utskifting av kjelene, andre endringer av varmeanlegget og alternative løsninger, eller

- b) treffe tiltak for å sikre at det gis råd til brukerne om utskifting av kjeler, andre endringer av varmeanlegget og alternative løsninger som kan omfatte kontroller for å vurdere kjelens effektivitet og dimensjonering. Den samlede virkningen ved denne framgangsmåten bør i store trekk være likeverdig med virkningen ved anvendelse av bestemmelsene i bokstav a). Medlemsstater som velger dette alternativet, skal hvert annet år sende Kommisjonen en rapport om likeverdigheten ved den valgte framgangsmåten.

Artikkel 9

Kontroll av klimaanlegg

For å redusere energiforbruket og begrense utslippene av karbondioksid skal medlemsstatene treffe de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre en regelmessig kontroll av klimaanlegg med en nominell nytteeffekt på mer enn 12 kW.

Denne kontrollen skal omfatte en vurdering av klimaanleggets effektivitet og dimensjonering i forhold til bygningens kjølebehov. Brukerne skal få egnede råd om mulig utbedring eller utskifting av klimaanlegget og om alternative løsninger.

Artikkel 10

Uavhengige sakkyndige

Medlemsstatene skal sikre at sertifiseringen av bygninger, utarbeidingen av de medfølgende anbefalingene og kontrollen av kjeler og klimaanlegg gjennomføres på en uavhengig måte av kvalifiserte og/eller godkjente sakkyndige, uansett om disse er selvstendig næringsdrivende eller ansatt i offentlige organer eller private foretak.

Artikkel 11

Gjennomgåelse

Kommisjonen skal med bistand fra komiteen nedsatt ved artikkel 14 vurdere dette direktiv i lys av erfaringene som er gjort med hensyn til anvendelsen av det, og, ved behov, komme med forslag med hensyn til blant annet

- a) mulige tilleggstiltak i forbindelse med rehabilitering i bygninger med et samlet bruksareal på mindre enn 1 000 m²,

- b) generelle tiltak for å stimulere til ytterligere energieffektivisering i bygninger.

Artikkel 12

Informasjon

Medlemsstatene kan treffe de tiltak som er nødvendige for å informere brukerne av bygningen om forskjellige metoder og rutiner som bidrar til forbedring av energiytelsen. Etter anmodning fra medlemsstatene skal Kommisjonen bistå medlemsstatene i gjennomføringen av slike informasjonskampanjer, som kan være gjenstand for fellesskapsprogrammer.

Artikkel 13

Tilpasning av rammen

Nr. 1 og 2 i vedlegget skal gjennomgås med jevne mellomrom, som ikke skal være kortere enn to år.

Eventuelle endringer som er nødvendige for å tilpasse nr. 1 og 2 i vedlegget til den tekniske utvikling, skal vedtas etter framgangsmåten nevnt i artikkel 14 nr. 2.

Artikkel 14

Komité

1. Kommisjonen skal bistås av en komité.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 og 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse, samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i beslutningens artikkel 8.

Tidsrommet fastsatt i artikkel 5 nr. 6 i beslutning 1999/468/EF skal være tre måneder.

3. Komiteen fastsetter sin forretningsorden.

Artikkel 15

Innarbeiding i nasjonal lovgivning

1. Medlemsstatene skal innen 4. januar 2006 sette i kraft de lover og forskrifter som er nødvendige for å etterkomme dette direktiv. De skal umiddelbart underrette Kommisjonen om dette.

Disse bestemmelsene skal, når de vedtas av medlemsstatene, inneholde en henvisning til dette direktiv, eller det skal vises til direktivet når de kunngjøres. Nærmere regler for henvisningen fastsettes av medlemsstatene.

2. Dersom medlemsstatene mangler kvalifiserte og/eller godkjente sakkyndige, kan de få et ytterligere tidsrom på tre år til å anvende bestemmelsene i artikkel 7, 8 og 9 fullt ut. Når medlemsstatene benytter seg av denne muligheten, skal de underrette Kommisjonen og framlegge en egnet begrunnelse sammen med en tidsplan for den videre gjennomføring av dette direktiv.

Artikkel 16

Ikrafttredelse

Dette direktiv trer i kraft den dag det kunngjøres i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Artikkel 17

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstatene.

Utferdiget i Brussel, 16. desember 2002.

For Europaparlamentet

P. COX

President

For Rådet

M. FISCHER BOEL

Formann

*VEDLEGG***Generell ramme for beregning av bygningers energiytelse (artikkel 3)**

1. Beregningsmetoden for bygningers energiytelse skal omfatte minst følgende faktorer:
 - a) bygningens varmeegenskaper (ytre bygningsskall og innvendige skillevegger osv.). Disse egenskapene kan også omfatte lufttetthet,
 - b) varmeanlegg og varmtvannsforsyning, herunder isolasjonsegenskaper,
 - c) klimaanlegg,
 - d) ventilasjon,
 - e) innebygd lysanlegg (hovedsakelig bygninger som ikke er beregnet brukt til boligformål),
 - f) bygningers plassering og orientering, herunder uteklima,
 - g) passive solenergisystemer og solbeskyttelse,
 - h) naturlig ventilasjon,
 - i) inneklima, herunder planlagt inneklima.
 2. I denne beregningen skal det, når det er relevant, tas hensyn til den positive virkningen av følgende faktorer:
 - a) aktive solenergisystemer og andre varme- og elektrisitetssystemer som er basert på fornybare energikilder,
 - b) elektrisitet fra kraftvarmeanlegg,
 - c) fjernvarme- eller nærvarmeanlegg for oppvarming eller kjøling,
 - d) naturlig lys.
 3. I forbindelse med denne beregningen bør bygninger inndeles på egnet måte i kategorier som:
 - a) forskjellige typer enfamiliehus,
 - b) boligkomplekser,
 - c) kontorer,
 - d) utdanningsbygg,
 - e) sykehus,
 - f) hoteller og restauranter,
 - g) idrettsanlegg,
 - h) bygninger for engros- og detaljhandel,
 - i) andre typer energiforbrukende bygninger.
-